

“Al segle II dC les vil·les serveixen per mostrar l'estatus”

Entrevista a la professora Annalisa Marzano
(Universitat de Reading)

“Al segle II dC les vil·les serveixen per mostrar l'estatus”

Annalisa Marzano, professora a la Universitat de Reading (Regne Unit), ha centrat bona part dels seus estudis en l'economia rural i el sistema de la vil·la en el món romà. És autora, entre altres, del llibre *Roman villas in central Italy. A social and economic history*. Ha estat la professora convidada del seminari internacional d'Arqueologia Clàssica, que ha tingut lloc a l'ICAC els dies 31 de gener i 1 de febrer, amb el títol “**Hàbitat rural i transformació del paisatge a l'Antiguitat**”.

És una experta en vil·les.

Bé, m'ha interessat estudiar l'economia de les vil·les i la seva funció social. És a dir, estudiar les vil·les com a estructura productiva i des del punt de vista social, i com això canvia al llarg del temps.

La “funció social” de les vil·les!

Sí, per exemple les relacions entre propietaris i veïns, entre propietaris i ciutats... Hem de pensar que la vil·la també es fa servir per rebre amics i clients. És un lloc per als negocis, els banquetes, els banys... Al segle II dC la vil·la té una funció social molt concreta.

Són llocs per parlar.

Plini el Jove, autor del segle II dC, explica fins a quin punt la vil·la és un lloc de trobada. Lloc de trobada fora ciutat. Però hi ha un lligam fort entre els propietaris i els nobles de ciutat que formen part del consell municipal. També hi ha una relació forta amb la ciutat, ja que els propietaris més rics en són benefactors: restauren temples, edificis públics o fan altres tipus de donacions, i a canvi la ciutat els dedica estàtues en honor seu.

Des del camp influïen a ciutat.

Amb l'Imperi fer carrera política és més limitat que en temps de la República, perquè tot depèn de la relació amb l'emperador. A Roma les elits ja no poden construir, per exemple, perquè la contrucció és monopoli de l'emperador. De manera que la seva influència queda fragmentada i ja no està focalitzada a Roma. A les zones rurals de la Itàlia central és el moment que comencen a emergir propietaris que ajuden, medien...

Fan política!

De fet la vil·la esdevé també el lloc on expressar la carrera política. Hi trobem inscripcions que diuen "jo he estat cònsul, governador...". Són inscripcions que abans eren a la casa de ciutat, però al segle II ja les trobem a les vil·les, on també sovintegen les seves estàtues. Estàtues que són còpies de les estàtues fetes en honor seu al fòrum de la ciutat per honorar-los i com a signe de gratitud.

La vil·la fa d'aparador.

Es converteix en l'escenari on el propietari, que n'està orgullós, pot ensenyar tota la carrera política. Aquest ús social també queda reflectit en el fet que tant les termes com les sales dels àpats són més grans: hi ha la necessitat d'un espai més ampli per atendre i convidar

més persones.

Quina importància tenen les cases de ciutat?

Són d'una importància menor respecte del període republicà, en què era clau per promoure's si es volia entrar al sistema electoral. Les vil·les emergeixen amb la funció nova de mostrar l'estatus.

Però continua tenint una dimensió econòmica, no?

Sí, i no es tracta d'agricultura tradicional i prou. És a dir, no hi trobem els conreus típics de l'olivera i la vinya, sinó una explotació de tot tipus de recursos agraris i naturals. Es crien pavons, lirons... Es fa producció de mel... Tot de productes ja una mica de luxe, per als banquets. També hi ha producció de calç, de sofre...

La vil·la sempre s'entén com a lloc residencial i de producció?

Sí, excepte en algunes vil·les en l'entorn immediat de Roma, que són simplement palaus amb el seu jardí.

Com es destribueixen les vil·les a la zona centreitàlica?

Hi ha una ocupació intensa, sobretot de les zones amb un sòl més bo. Com que hi ha la serralada dels Apenins, a mesura que pugem disminueixen les vil·les. Es concentren al llarg

dels rius navegables, molt interessants com a via de comunicació i transport de mercaderies. El Tíber, per exemple, és usat per dur el vi fins a Roma. També es fan moltes vil·les a la vora de les vies, i amb el temps els propietaris milloren la via i hi fan vies secundàries. Com passa aquí, aquelles grans artèries de comunicació és per on passen les autopistes i els trens avui dia.

Les vil·les comencen a decaure al segle III dC?

Alerta! Es fa una associació entre l'anomenada "crisi de producció" i el declivi en l'aspecte decoratiu de les vil·les, que semblen més rústiques i pobres. En època tardorepublicana a Itàlia es feia molt vi perquè s'exportava molt. Era símbol d'estatus i es venia a la Gàlia a canvi d'esclaus! Però amb l'Imperi les províncies també es van posar a fer vi, i es pensa que això va comportar una crisi de producció a Itàlia i l'abandó de moltes vil·les.

I no és així?

Si ho analitzem bé, a través de l'arqueologia, l'epigrafia i els textos, veiem que el que passa és que hi ha una concentració de producció. Els propietaris, que passen de tenir una vil·la a tenir-ne unes quantes, decideixen mantenir-ne una com a residència i les altres continuen produint però només hi viuen els "llogaters".

Qui consumeix, si ja no s'exporta?

Era un consum regional i per proveir Roma. En període imperial a Roma hi vivia un milió de persones! Hi ha una gran necessitat alimentària.

Aquest model de vil·les, fins quan dura?

El model de vil·la que explota l'entorn perdura, transformat, fins al segle V dC. Al segle VI és quan hi ha pròpiament abandonaments, i ja començaran a configurar-se els pobles medievals.

Després de dos dies en un seminari a l'ICAC, quina valoració en fa?

Ha estat una experiència fantàstica i Tarragona és una ciutat molt bonica. L'ICAC és un punt de referència molt important pel que fa a la recerca arqueològica i és bo que els seminaris estiguin freqüentats pels estudiants.

Vindran col·laboracions amb l'ICAC?

Hi veig moltes possibilitats, perquè els punts en comú són molts: l'ús del paisatge, l'economia de la vil·la... A més, el meu objecte d'estudi no és només Itàlia, sinó tot el món romà. Acabo de publicar un article sobre la urbanització a la península Ibèrica en període romà a partir de la metodologia del "rank-size analysis", que posa en relació el creixement econòmic i la població de les ciutats. ¿Com de grans poden ser les ciutats a partir dels

recursos que tenen al seu voltant? A la península hi havia moltes ciutats, però petites.

Carme Badia i Puig (text i fotos)